

Мирко Петковић

МАСАКР НА ТВРЂАВИ

Драма у три дела

Рођен и умро у Београду; 3. јануар 1935 – 11. септембар 1998.

Примљен је на Позоришну академију у Београду, одсек глуме, школске 1955/56 заједно са Данилом Стојковићем, Михајлом Костићем, Бранком Петрић, Маријом Милутиновић... Професори су му били Ј. Кулунџић, Т. Танхофер, Ј. Путник, М. Маричић... По завршетку академије, 1959. Петковић одлази у Француску где усавшава глумачки занат код славног Жана Вилара.

Петковић је своје најзрелије стваралачке године провео у Српском народном позоришту у Новом Саду (од 16. августа 1963. до 31. децембра 1989), када прелази у Народно позориште у Београду.

Удаљавајући се повремено са сцене, сликајући и пишући, задовољава своје разноврдне уметничке пориве: "Прво сам хтео да будем морнар, па сам побегао од куће...Вратио сам се и завршио гимназију. Почео сам да сликам портрете и да пишем, био сам боксер, играо кошарку и фолклор, а онда сам, импресиониран глумом Мирка Милосављевића, уписао глуму..."

Мирко Петковић је објавио шест књига: *Долази Мисџрал*, драмска поема у два дела, Ниш, Мала библиотека "Гледишта" (1962); *Мисџрал без сенке*, мали роман, Нови Сад, Матица српска, Библиотека "Прва књига", бр. 49. (1967); *Талијине џаџиџе*, есеји и те(а)тропаковања, Нови Сад, едисија "Стражилово", књ. 105. (1982); *Лелемуд*, роман, Нови Сад (1989); *Коси у џрлу*, хронологија зла, есеји, Београд, Студио РАС (1995); *Бели џосџодин*, Београд – Неготин, Апостроф, РАС (1996). Одломке из романа *Шејтачи* објављује 1977. године.

Драма *Перионица* изведена му је 1996.

Драма *Масакар на џврђави* објављује се први пут (посмртно).

Мирко ПЕТКОВИЋ

МАСАКР НА ТВРЃАВИ
Драма у три дела

ЛИЦА

БОРА МИЛОЈКОВИЋ, сликар
НИКОЛА КОВАЧЕВ, критичар
ВАЛЕРИЈА КИШ, спикерка
РАДЕ ПОПОВИЋ, сликар
ЗОРАН СТАНИЋ РЕКС, професор
ИВАН ХОРВАТ, новинар
ДЕСАНКА СТЕВАНЧЕВ, студенткиња
МИЛАН БАРАЧКИ, редитељ

I

Пејроварадин. Тврђава. Аџеље. Голи рамови на зидовима. Кревети у уљу. Локва крви. Шело се назире. На средини сџо. Изнад креветија прозор. Поред прозора сџејенице које воде на џлајформу. На сџолу флаше, боје, шољнице, чејке, албуми. Поред сџола клуја. Сџолице, кушџије, сандуци, крџе. У једном уљу, до враџија за џоалеџи, лавор и бокал. Време зимско. Двема сџазама џрилазе џосџи. Довикују се. Само њихове сенке. Лево: Милан – носи виолину, Деса, Рекс и Раде; десно: Хорватџи, Никола и Бора. Укрџиџају сенке, сџижу до враџија. Несџокојсџиво, шайџи. Куцање. Исџрва џишо, заџиџм јаросно. Пауза. Неко удара ноџом у враџија.

РАДЕ: Хајде, папани, раздрмајте се... Далеко је до зоре.

МИЛАН: Рекс нас опет заплиће вицеџима.

ДЕСА: *(Кикоће се)*

РЕКС: Мама је пала кад је чула. А знаш овај? Оженио се човијек. Прво вече дошло, дјевојка у бијелим плахтама стоји и чека. Он је одгледа, бачи се у кревет, тури руке под главу, зевне и опет заспи. Дође друго вече, она извади једну сису, он одгледа, бачи се на кревет, тури руке под главу, зевне и опет заспи. Треће вече исто. Прођу тако три мјесеца. Снајка оде код старог и пита га што да чини. Стари зашиљи брке, па јој рече: "Теби нешто фали. Иди код психијатра да те погледа." Оде она код психијатра, саслуша је овај, па јој рече: "Купи црне чарапе, црни појас, црни комбинезон, црно прслуче, црни огртач изнутра црвен, чекај да пане у кревет, стани поред њега, па се разгрни, е да видимо што ће." Она то и учини. Дође ноћ, бачи се он опет у кревет, она стаде поред њега, разгрне се – кад он џипи: Што је то? Да ми није џед умро?

СВИ: *(Смех)*

НИКОЛА: Не, мислим да је то квази боемлук на коме он инсистира. Као: неред га инспирише. Нисам сигуран да ту инспирацију примењује и у Паризу. Јесам ли у праву, Боро?

БОРА: Монден. Игра се кристалима и старим наткаснама. Фолира се... Знам ја... Тако се негују различити животи.

ХОРВАТ: То пали. Скромност је препоручљива, чујеш?

НИКОЛА: Не би се рекло. Наша Те-Ве звездда се није упецала на тај штос.

- ХОРВАТ: Нарвно да није. Валикин педигре би се на тај начин срозао... Рекс је у фазону... Профа је упоран... Не знам само како ће Раденко да издржи.
- ДЕСА: Покушавам да вас схватим... Само се играте... Чудесно је како то успевате... Оне фаце са факса само тону... дувају, дринкују. Мотају неку безвезну лову и ништа... Сањају да клисну преко баре... Са вама, тако... није сложено... Кад сам последњи пут гудила Моцарта неко је од тих, без везе, прднуо. Можеш мислити? Шта да радим? Да пустим да ме пелцују? Ви сте моћни, не зезам се... Мики, пази на виолину, молим те.
- РЕКС: *(Деси)*
Вашу ручицу, молим.
- РАДЕ: *(Рексу)*
Пази шта радиш, немој Ница да те укадрира.
- БОРА: Томо!
(Тишина)
Томиславе!
- СВИ: *(Смеју се)*
Томоооо!
- МИЛАН: Томо, Томице! отвори нам врата доносимо ти киту злата!
- ДЕСА: *(Цичи)*
- НИКОЛА: Репоњо! Данас су и моржеви код Кардена наручили нове бунде, а ти би да наша Деса добије циститис на ветру...
(Тајац)
Народе, не дише...
- ДЕСА: Томас!..
- РЕКС: Бандо, знате ли онај виц о Мишку и муфу.
- ХОРВАТ: Боро, ти имаш кључ?
- БОРА: Може. Чекамо пола сата, па фајронт.
(Улазе)
- РАДЕ: Што се мене тиче, штима. Услов је да Рекс не соли вицеве.
- РЕКС: Неће теби тата ништа, зна он да је теби слобода у генима.
- РАДЕ: Не сери, 'леба ти. Нешто ми стомак клокоће.
- СВИ: *(Смеју се)*

- МИЛАН: Зебу ми ногаре. Хајде, упадајте.
- ХОРВАТ: Чекајте! Можда Тома ваља нечији пупак?
- РАДЕ: Боље би му било да ваја Десино дупе!
- ДЕСА: Кеве ти?
- МИЛАН: Прво да кокнемо туру вињака, па онда да скокнемо до Ђаве по неко мезе.
- НИКОЛА: Хајде, Десо, напумпај плућа и вози. Тома је прототип ка-нибалисте, ужива у шпикованим брадавицама...
(*Смеју се*)
- ХОРВАТ: (*Уиада*)
Мемла.
- НИКОЛА: (*За њим*)
Знате ли како настаје фијаско? Кад Деса дупетом крене на радикале.
(*Укоја се*)
- РАДЕ: (*Прођура се са Миланом и Николом. Кресне шибицу*)
Браћо, шта је ово, јебем му...
- РЕКС: (*Тихо*)
Бежи, Десо не гледај...
- МИЛАН: (*Сииа вињак. Не љраиши шииа се доџађа*)
Вечерас гостује женски хор из Шапца. Могли бисмо да им мало засвирамо...
- БОРА: (*Довикује неком најољу*)
Тома се вратио из Париза. Звао нас је на славље.

Сви нејокрејни. Чују се Борини кораџи.

- ДЕСА: Мука ми је...
- РЕКС: Томиславе, шта уради човече...
- ДЕСА: Мука ми је.
(*Судари се са Бором*)
- БОРА: Који ти је? Тражиш млеко?
- РЕКС: (*Николи, хистерично*)
Увек вучеш неке дроце!
- НИКОЛА: (*Смирено*)
И ја бих врештао... Женско је...

- БОРА: *(Пали свейло)*
Шта сте се укипили као дрвене Марије? Мичите се!
(Прођура се)
Мајку му...
(Полећи ка кревету)
- ХОРВАТ: Ништа не дирај!
- БОРА: *(Дивље)*
Не сери, будало!
- НИКОЛА: *(Иронично)*
Боро, Тома се придружио небеској браћи.
- БОРА: Шта бленете у мене? Дај да учинимо нешто.
- НИКОЛА: Успавај нервне чвориће. Само хладно, док не стресемо иње.
- РЕКС: Шта сад да радимо?
- РАДЕ: *(Без контроле)*
Нећу да сам умешан у ово и готово. Ово је чист блам, кад вам кажем. Увек упаднем у неко срање кад сам са вама. Магла! Немам петљу за нове скандале... Њега мој хаос не може да оживи... А... а... Нећу да ми се име вуче по улицама... Сит сам... Од мене што даље и пијанице, и коцкари, и курве...
- БОРА: *(Хваћи га за ревере)*
Зачепи помијару док те нисам распиздио...
- РЕКС: *(Бори)*
Смири се.
(Радећу)
А ти, обриши бале!
(Бори)
Нека погледа шта је са Десом.
- БОРА: Чуо си?
- ХОРВАТ: Неко мора да обавести милицију.
- МИЛАН: А шта ми да радимо?
- ХОРВАТ: Да чекамо. Сад смо сви у говнима. Некима од нас ће бити густо. Нисмо баш омиљени.

- РЕКС: Не кењај, Иване, ово је нешто друго. Немој сад сви да пролупамо.
(Николи који је најтежао флашу са сџола)
Све мора да остане недирнуто.
- БОРА: *(Прилази Николи)*
Дај гутљај.
- РЕКС: *(Милану)*
Иди и позови Валику.
- МИЛАН: Само нам она недостаје
- ХОРВАТ: Прави тренутак за духовитост.
- РЕКС: Знаш ли њен број?
- МИЛАН: Извини, не ради ми мозак. Ипак се овакве сеансе не догађају свакога дана, бар не овде.
- РЕКС: Поведи Десу. А ово ти је Зијин број, позови га са рецепције. Са њим нећемо имати проблема.
- МИЛАН: *(Провокајивно)*
Сигуран си?
- ХОРВАТ: Па он врши увиђаје.
- МИЛАН: Некад било. Макнули су га. Сад то ради онај дођош Рукавина. Тај ће нам се мајке најebати.
- РЕКС: Зови кога хоћеш. Томи је свеједно.
- РАДЕ: *(Мимоилази се са Миланом. Улази појружен. Рекс и Хорвај ка вињаку. Никола ка кревету)*
И шта сад, пицоловци?
- ХОРВАТ: Чекамо док твоји не стигну.
- РАДЕ: Шишај за Загреб, укључи се у повијест.
- НИКОЛА: Изабрани пирују. Указао се пут благословен, гладак као тајландска свила. Да те питам: чему? Зашто овде? Мора да је неки зез кад си оставио Монмартр! Сабрао си своје беле коње и сад лебдиш... А ми сањали да нам одшкринеш врата... Опрости, Тлалоку си мрва на трпези, има он тамо доле меса колико хоћеш.
(Просје вињак)
За ноћ, у којој срца мирују...

- РАДЕ: *(Хорвајѿу)*
Има много крви. Све је то сумњиво, капираш? Можда му је неко нешто сместио? Ниси ти баш безазлен...
- ХОРВАТ: *(Рексу)*
Дај ми дуван.
- РЕКС: *(Нуди и Радеѿи)*
Хоћеш?
- РАДЕ: Хвала!
(Узима. Одвлачи Рекса)
Рекс, теби могу да кажем: једва дишем. Срце ми није у реду, разумеш? Како би било да ја одем, ионако нема од мене вајде. Кад се повратим, ево, дајем реч, долазим најраније што могу... Тома ми не би замерио...
- РЕКС: Лупаш. Кад сазнају да си киднуо, улубиће ти дане. Сачекај, то су формалности. Све је то рутина, ми смо за њих периферија, то и сам знаш. И да хоће немају шта да исцеде из нас. Једино ако ти је савест нечим очерупана...
- РАДЕ: Шта ме палиш? Ја сам чист. То је све због славе, ако ниси знао. Ударила му у главу. Нема, дасо, историја се овде зида. Тамо можеш да одеш, нешто креснеш, попијеш виски, али овде да се вратиш – само не овако. Град то никоме не опрашта, буразеру. Ја сам толерантан, признајем вредност, али град је зујав, опак, далеко је он од Атине...
- РЕКС: Знаш ли како изгледа кад неко гужва хартију у стакленом звону. Параш ми уши, човече. Седи, попиј нешто, не мељи.
- РАДЕ: *(Прилази осѿалима)*
Не могу ни да гледам на ту страну. Све му је лежало под прстима: галерије, награде, лова, лова, лова, жене. А сад ово нема власника. Као да смо суво лишће, тако нас је одувао.
(Падне му циђарейѿа. Сађне се да је дохвајѿи. Бора је дивље нађази)
- БОРА: Не цмиздри, гњидо!
- ХОРВАТ: Иди у очин, Боро!
- БОРА: *(Хорвајѿу)*
Шта си рекао?
- НИКОЛА: Знам!
(Гледају ѓа у ѿаници)
хазардери губе ефектно. Нама то није суђено. Мали ратови,

мислим... мала еуфорична стања. Једемо, пијемо и лежемо без снова. Само нас либидо каткад стресе. Ми смо нестали, а не он, зар вам није јасно. Не могу више да гледам.

РЕКС: *(Води га до сценола)*
Седи.

ХОРВАТ: *(Вади ноџес. Пише. Бора га цинично гледа. Рексу)*
Нема Милана.

РЕКС: Шта ћемо кад Валика дође?

БОРА: *(Јаросно)*
Грунуће та кокара из свих батерија, биће патетике на кило!

РЕКС: *(Запањено)*
Где су ти границе?

БОРА: Ништа.
(Пошље)
Иштване, концепт за In memoriam?

ХОРВАТ: Надживећеш потом тим шалама. Нема разлога да га и даље мрзиш, коначно си прва виолина.

БОРА: *(Зло)*
Слабо те чујем.

ХОРВАТ: Чујеш ти одлично. Вукао те је са собом, намештао ти награде, чистио те од новокомпонованог патриотизма, пеглао ти платна, дотеривао, зајмио лову. Не знам само чиме си га задужио?

БОРА: Твојом мамом!

РЕКС: Не мутите кашу вас двојица... Кад је трула даска, ексери се олабаве, то су мамине речи.

РАДЕ: *(Николи)*
Попиздећу од те његове "маме".

РЕКС: Глупо је да се овако укока. Журку је смисио за нас, чим нас је звао. Три дана је овде и ни са ким се није видео... Можда су га удесили због изјава.

НИКОЛА: *(Баљезга)*
Крв је потекла потоцима кад су хорде Хуна кренуле да освоје Алдекраг...
(Крене ка лавору)

- БОРА: Дрипци...! Ви сте дрипци! Хоћу да се чистите одавде са својим болесним речима, нећу више да ми пуца глава... Чекајте да прође, стално чекате... Знам ја... Кењате и чекате... Њега не можете да продате, он се откупио...
- ХОРВАТ: *(Цинично)*
Зашто бар једном ти твоји бисери не потамне? Не прија ти атмосфера?
- НИКОЛА: *(Бљује)*
Мене искључите, господо, ја сам се транспоновао. Само, не таласајте сувише.
- РАДЕ: Ово је преко гуше, разумеш... Морам да одем.
- БОРА: Неко ти брани?
- РЕКС: Дајте, људи, стварно... Ово нема смисла...
- ХОРВАТ: Раде, ово за тебе важи: остајемо док нас плавци не отпусте. нећу да дајем изјашњења ни у чије име.
- РАДЕ: Онда завежите, разумеш! Излудећу.
- НИКОЛА: *(Враћа се)*
Сви смо ми становници будуће могиле...
(Рексу)
Дај ми марамицу!
(Рекс окреће главу. Хорваџ му је љружа)
Зар је могуће да је Данте сумњао у рај?
(Обрише се, враћа марамицу)
Хвала.
- ХОРВАТ: *(Гадљиво)*
Сачувај за успомену.
- НИКОЛА: *(Узима вињак)*
Три пута хвала, умирем за правим пријатељима.
- ХОРВАТ: Евидентно. Ти увек потврђујеш нова начела.
- НИКОЛА: *(Мрачно)*
Можда си у праву
- БОРА: *(После љаузе)*
“Сунце на ћошку:, то су углови... Тонове маслинасти... Као код Рембранта... Средина лета, или делиријум. Све је пред-видео... Врхушка, то се и показало. Светска врхушка. Човек да се обеси пред таквим платном. Понашао се као губитник, а само он зна како изгледа пун погодак. Нисам мудар, танак

сам као зечија кожа... А ви, мудросери?

(Николи)

Писао си критике? Да си имао огледало, никад не би то чинио. Снађеш се ти увек. Знам ја... Чак и гњилу јабуку млади умеш да протуриш...

НИКОЛА: *(Трезвено)*

Није реч о мојим способностима, геније.

БОРА: Пас лаје – ветар носи!

НИКОЛА: Ту нема дилеме, драги мој. Овога пута смо истомишљеници.

МИЛАН: *(Са Десом)*

Хајде, не вреди ти да се смрзаваш.

ДЕСА: Грозно!

РЕКС: Окрени главу.

ДЕСА: Чекам да устане онако крвав. Бојим се да мислим, да гледам, чак и да жмурим.

РЕКС: *(Радећу)*

Направи јој места!

РАДЕ: *(Оде до лавора. Умива се)*

БОРА: *(Нуди је вињаком)*

Узми, не уједа,

МИЛАН: Дај и мени мало. Како је он?

СВИ: *(Прсну у сулуди смех)*

МИЛАН: Излетело ми је.

РЕКС: Јасно, човече.

(Сви њосћујући)

ХОРВАТ: *(Шапаћом)*

Јеси ли све средио?

МИЛАН: Одмах долазе. Ништа да не дирамо и да се не мичемо.

БОРА: Кога мог чекају?

МИЛАН: Имају увиђај на Подбари.

ХОРВАТ: А Валика?

МИЛАН: Откинула се кад је схватила. Неподношљиво. Нисам ни сањао да ће толико да вршти.

- НИКОЛА: И трећег дана после сахране?
- БОРА: *(Скочи)*
Ђубре!
- НИКОЛА: *Дирнуло ње је?*
(Грли Десу која се оћима)
- БОРА: Само тако настави...
- МИЛАН: *(Чека да се умуре)*
Срео сам Жику.
- ХОРВАТ: Ког Жику?
- МИЛАН: Крстина. Питао ме за Тому. Каже, видео се са њим јуче око пет. Честитао му је на награди, а онда су код њега попили по једну. Ништа... Каже, све је било нормално. То је... Тупили су о Дади и Величковићу, а онда га је позвао на журку. Човек се спремао данас да наврати... Не могу да дођем себи... Појма немам како ћу да радим?
- ХОРВАТ: Није требало да трубиш.
- МИЛАН: Шта мислиш колико је било света на рецепцији? Ароку ништа нисам рекао, он ме је, човек, сам упитао шта се дешава. Видео је како Деса грца.
- БОРА: Гину за њим. Можда ће и чардаш да заиграју?
- НИКОЛА: Полазиш од себе?
- ДЕСА: *(Брзне у њлач)*
Мајко моја, подивљали сте... Сад се види какви сте му пријатељи били... Сав се згрчио, сиромах... Толико је патио због свега што се дешава... А, ви, немате стида... Само гадурлук просипате!
- БОРА: Не лупај, мала!
- РАДЕ: Ја сам га увек хвалио. Ево, нека вам Рекс потврди. Увек...
- РЕКС: Касније ћемо се отимати о славља. Отишли смо у очин, серемо шта било. Мама би рекла: да је то пауза у болу.
- ХОРВАТ: Остави маму да кува чај.
- РЕКС: *(Изненађен)*
Молим?

- ХОРВАТ: Чекамо кривца... То је ваша опсесија.
(Гледају *џа*)
- НИКОЛА: Чини ми се да је он ову серенаду заиста предвидео. Још једна драма за носталгичаре. Мислим... Срећа наша што је све то пролазно, иначе бисмо сви заглавили код Капамације.
- РАДЕ: Можда се, ипак, неки вештац овде умувао?
- НИКОЛА: Надам се да мене не кривиш? Твоје вечито дежурство показало се трагичним. Сумње су твој ресор.
- ДЕСА: Опањкаваш га, и увек си га опањкавао – то ја могу да потврдим. Тома је био срце, знао је, али те никад није офирао.
- НИКОЛА: Дете, овакав, или неки десети дијалог ти и ја можемо водити само у четири ока. Пред масом си изузетно даровита.
- БОРА: (Муне Радејџа)
Што ти овде изиграваш пајаца? Ти сумњаш?
(Рексу)
Да није случајно хвалио Томине слике? Лешинару мали...
- БОРА: Види какав си, нема пас за шта да те ухвати и колико си се од зорта пресамитио... Не бој се, нико тебе неће мешати међу људе. Знај ја... Сlike... Сигурно су слике. Не мислиш ваљда, оне твоје бубидупке са њима да поредиш?
- РАДЕ: Да буде јасно: сумњам, јер имам разлога. Друго: седим на својој столици и пред правим вредностима скидам капу. И још нешто: мој стил није да се физички обрачунавам са барабама, капираш?
- БОРА: Понови то још једном!
- ДЕСА: (Николи. Змијасџо)
Потцењујеш ме. Не би требало. Уморан си, татице, сувише уморан да би смео да се играш ватром.
- НИКОЛА: Не пате за мном Швеђанке, али у свом скромном домену довољно се љуљушкам на трбушчићима, што се види из приложеног.
- РЕКС: Нићо, нисмо жељни твојих љубавних надахнућа. Што се нас тиче, већ сутра можеш семинар да отвориш, а сада буди љубазан и помисли ко је присутан?

- ДЕСА: Вребаш сваку прилику да би ме понизио пред другима, а овамо, кад смо сами, кунеш се да не можеш без мене. Јадан си.
- НИКОЛА: У сну ми птице шапућу, а кад се суочим са јавом – око мене очерупане гуске.
- ХОРВАТ: Тома је трпео твој подземни хумор, за нас се не би рекло да смо одушевљени.
- НИКОЛА: Потресно.
- БОРА: Сери... Сери...
- РАДЕ: *(Нуди Деси вињак)*
Још?
- ДЕСА: *(Узме и ѿомилије ѿа)*
Диван си.
- БОРА: *(Радеѿу)*
Дај и менио ту флашу.
- МИЛАН: Друштво, атмосфера је камијевска. Фале нам две лезбијке и један педер, па да се уврстимо у класику.
- РЕКС: *(После ѿаузе)*
Очекујеш аплауз?
- МИЛАН: *(Збуњено)*
Опет ја...

Ходају. Хорваѿ нођама разбацује куѿије. Бора фарба флашу.

- БОРА: *(Сиѿа ѿиће. Озбиљно)*
Нека му је лака смрт.

Приђу сѿолу. Исиѿјају.

- РАДЕ: *(Грли уѿлакану Десу)*
Дођи, умиј се...
- ДЕСА: *(Одђурне ѿа)*
Шта си се прилепио уз мене?
- РАДЕ: *(Рексу. Немоћно шири руке)*
Хтео сам да помогнем, ништа више.
- ВАЛЕРИЈА: *(Већ дуђо је у враѿиима)*
- ДЕСА: *(Приѿрчи)*
Душо моја...

ВАЛЕРИЈА: *(Кроз шпалир приђе кревету. Скљока се)*

ХОРВАТ: *(Пришрчи. Радећу)*
Дај чашу воде!

БОРА: *(Диже се с' леђа)*
Помозите!

ХОРВАТ: *(Рексу)*
Ухвати је за ноге.

РАДЕ: *(Такође је држи)*
Куда ћемо с' њом?

ДЕСА: Душо моја, немој сад и ти...

ХОРВАТ: На клупу.

РЕКС: *(Милану)*
Намести јастуке.

БОРА: Пустите сад. Однећу је горе.

РЕКС: Где горе?

РАДЕ: Тамо је отоман.

БОРА: *(Носи је на галерију. Гкедају за њим)*

НИКОЛА: *(Нејомичан. И даље са флашом)*
Што ти је љубав.

Окрећу се њему. Чује се сирена. Удари длетиа се појачавају. Несћанак сћрује. Пале се уљаачи и шиблице.

II

Исти атеље. Шеснаест сати касније. Из суседног атељеа допире куцање машине. Никола буљи у чашу, Бора фиксира галерију где су Валерија и Деса. Милан дрема у углу. Раде пун неког ликованања шета. Леш је однет, крв није. Улази Хорват.

ГЛАС

СПОЉА: Милан Барачки!

Милан излази.

РАДЕ: *(Фиксира Хорваџа. Цери се)*
Нешто си ми блед...

ХОРВАТ: Гузице!

РАДЕ Много си се ти опустио... Почео си и лекције да нам читаш, а сад... Леденица у грлу, а?
(Цинично)
Нису они пали с крушке, разумеш? Твоја прича мора да лежи на три темеља.
(Хорваџ ка вињаку. Раде добацује)
Нека те сад ваде твоји независни, ако могу. Разумеш?

БОРА: Зачепи помијару!
(Николи)
Видим да те сврби...

НИКОЛА: Замараш ме...

ХОРВАТ: *(Рексу)*
Ако овако наставе, одлепићу! Већ ме трећи пут сецирају: с ким се виђам, с ким се дописујем... Љубазни су као медведи. Теби могу да кажем, стари, увлаче ме у неко срање... Знам да су времена чупава, али све има границе... Ово са Томом има неке дубље корене, а ја сам идеалан кривац... Изгледа, ипак, да га је неко кокнуо...

РЕКС: *(Точи му џиће)*
И мени се чини.

НИКОЛА: *(Бори)*
Размишљај о троуглу. Архимед је тај геометријски појам апсорбовао из живота. Такву инспирацију схватам као врло садржајну, али ти, који прокламујеш узвишена начела, не би требало на њој јавно да инсистираш. Закључак: твоје саучешће је монструозно. По природној претпоставци Томина смрт је теби донела олакшање.

- БОРА: Хм, много мудро.
- НИКОЛА: Венци крај путева су илустрација наших стања: у њима је садржан и један део наших умирања. Озбиљно, мислим да се на извештај начин осећаш кривим за Томину смрт, али дозволи да такво осећање и нас нагриза. Савет: ублажи тај тужитељски манир – чернобилски облак је над свима. Не инсистирај, јер неки сефови могу изненада да се отворе.
- БОРА: Алузије су ти покриће за смрад...
- НИКОЛА: Ох, алузије! Валика је стварност и то замамљива. Шокиран сам твојим рафинманом, једино ме збуњују осцилације карактера. Да ти испричам једну басну... Дозволи... дозволи... Тамо, у дечаштву имао сам друга. Њему је поткивање гусака било хоби, али, он је до данашњег дана остао веран својим принципима: и сад поткива, мислим, краве, с обзиром на узраст.
- БОРА: Гмизавче! Врло добро знаш да *сада* са њом немам ништа!
- НИКОЛА: Сада... А колико траје то *сада*?
- БОРА: Ти и твоји трачеви! Кад те је мама рађала није ти шапнула да су то женски послови?
(*Никола ђокушава да ља ђрекине*)
Чекај, нисам мртав, имам и ја колач за тебе! Одговори ми прво: зашто си оним типовима пријавио да само *ја* имам кључеве од атељеа?
- НИКОЛА: Колико ја знам, то је истина.
- БОРА: Истина? И твоји разговори са Цимерманом су били истина, и разне фондације, вечере и друге ствари... Знаш ја... Кад се туђа воља замути, онда твоја остаје чиста и бистра. Буди срећан ако ти једнога дана не одвалим бубреге!
- НИКОЛА: Пардон, лађа увелико тоне а ја сам само обичан морнар... Није важно шта на појасу пише.... Та тема ни теби није баш тако страна... А Валика је, ипак, за жаљење....
- БОРА: Шта фолираш! То што је међу нама било ни маховина не памти... Рачун је чист. Само да се разумемо, буразеру, нисам се тртио у нечијем друштву да бих скупљао отпатке са стола.
- РАДЕ: Ти си скидао кајмак...
- БОРА: Маму ти покварену... Ја скидао кајмак...
(*Шујину ља*)

Важно је да никоме нисам завлачио патриотске намештаљке, па да после кењам како сам се бавио спортом....
(Почне да *џа дави*)

РЕКСТ: (Покуша да их раздвоји. Бора *џа ојали* у *џлексус*. Рекс се *џревија*. Хорва*џ* крене да му *џомоџне*. Раде искористи *си-џуацију*: *шуџне Хорваџа*. Нас*џ*ане *оџиџа међава*. Никола се *џојне* на *сио* и *дириџује*. На крају сви *шуџирају Радеџа*, он *џмиздри* на *џоду*. Раде*џу*)
Како ти се допада забава?

ДЕСА: (Вра*џа* се *оџворе*. У *сио* време она *сиђе*)
Децо шта је то са вама? Боро... Боро! Нема смисла, све се чује...
(Ш*ајне* му)
Молила је да дођеш горе...

БОРА: Нека сиђе...

ДЕСА: Како можеш да будеш такав...?

БОРА: Уради како сам ти рекао! Чекај!
(Виче)
Валика! Доста је пренемагања, силази! Чекају те пријатељи...

РЕКС: Боро!

БОРА: (Рексу)
Нећеш више салату? А, да, ти љубиш фазана у доларима.

НИКОЛА: (Очајно)
Волео бих да је сад неко одбегло време, да сам на Златибору... Мислим... да се чипка снег. Да је нека друга ноћ, да су неки непознати около, да пијем виски са ледом, не, чист, да тече музика, да све савести дремају, да се нежно набарам и у зору се увучем под хладне чаршаве. И да све траје, траје до почетка новог века...

РАДЕ: (Гризе *нокџе*. Ус*џаје*. Са *џрисџојне удаљеносџи*, Бори)
Захтевам да се изјасниш, разумеш? Пред свма, овде.

БОРА: Види ратника!

РАДЕ: На шта си малочас циљао?

- БОРА: Нешто си ми очајан, буразеру? Да нећеш до нечијег кабинета...?
(Враћа се зајварају)
- РАДЕ: Тако?
- БОРА: Укапирао си ти одмах. То се зове бацање у мету кад другаре давимо у врућем брашну... Тако се постаје неко и нешто. Размишљај, синовче... Ко је Тому прошли пут сачекао у мраку?
- РАДЕ: Ти се ниси гузио? Изврћеш поставу, муваш... Ко зна уз чију си страну... само, то, дискретно радиш... За мене се зна.
- БОРА: Наравно чист као суза.
- РАДЕ: Полако... све ће доћи на ред. Сваки ударац ће бити двоструко наплаћен, разумеш... Ова света земља мора да се очисти од гована и разних фела...
- ХОРВАТ: То можеш у свом дворишту, овде си само гост.
- РАДЕ: Глете, молим! Повјесничар је запостављен? Која грешка: журналиста... Независни?! Можда "Глобусов" интендант који љуби сломљеним флашама да се игра. Не пати, Ивице, по-сркаћеш јуху коју си скухао... Дај се упростојити, ти трикови више не пале...
- ХОРВАТ: Која новост?! Клечимо на кукурузу као прави грешници, а вране цвркућу...
- РАДЕ: Вране? Опа, бато! Тачно! Да мало прочешљамо: да се подсетимо како су нека Томина платна стигла до Беча? Наводно су их неки Амери грешком тамо оставили... Неке мутне воде... Па шилинзи, марке, долари, можда и куне?
- ХОРВАТ: (Плане)
Намештаљка!
(Рексу)
Зоки, теби је све познато, објасни им!
- РЕКС: Жао ми је, Иване, али чињенице говоре...
- НИКОЛА: Као стара разгледница кад остане после селидбе... Соба је празна, а теби се привиђа да си неко други... Мислим, неко ко нема главу моржа, ум мајмуна и душу шкорпије. Брацо мој, тако је сурово кад све замре а ти немаш шта ни да измашташ. Сви смо ми гробари – то је тајна наше болести.

- БОРА: Какав отрцани оркестар. Виолине без жица... Ако ви нисте ђубрад, онда је свет сиротиште анђела.
(*Смеје се. Улази Милан. Брише марамицом зној испод кошуље*)
- ВАЛЕРИЈА: (*На врху с^тејеница са Десом*)
Псићи, још сте на гомили? Надмудрујете се, а трпеза је празна... Само сам ја ту. Као да сте аванзовали? Још један часни суд... Мени данас цветају руже, па изволите ако је по вољи.
- СВИ: (*Загледају се у њу. Ђуије. Пос^тићено одлазе у разне уљове. Бора ос^таје окренуи леђима*)
- ДЕСА Боро!
- ВАЛЕРИЈА: Њега остави, сања кутлачом да захвати мед, а од цуцле не може да зине. Опет су други у игри, је ли, Боро?
- БОРА: (*Мукло*)
Носи се!
- ВАЛЕРИЈА: Па ти си ме звао...
- МИЛАН: Није време, Валика...
- ВАЛЕРИЈА: Гле, и ти би да постанеш петао? Можда би да се поиграш мојим сикама, је л' тако?
(*Скоро се обнажи*)
Изволи, врапчићу... Не дрхти... Ти си на реду, је л' тако? Обично су исти на реду, ниси знао? Ипак, имаш предност... Видиш... Твоји пријатељи су све могућности искористили... Можда је Томислав поново на Пигалу, њега ништа више не може да уштине за срце, је л' тако?
- МИЛАН: Ти си дрогирана!
(*Искаји шиће*)
- ВАЛЕРИЈА: (*Кроз ѓлач*)
Дубок ти је цуг... можда би и могао нечеми да послужиш?
(*Ос^талима*)
Како ви на то гледате?
- НИКОЛА: Пустимо мртве нек мало одахну. Валика, наше врлине су вечне, толико живот не траје.
- ВАЛЕРИЈА: (*Радеиу*)
Шећеру...
(*Седне*)
Је ли, шећеру, зар на чујеш?

- РАДЕ: *(Набусићо)*
Имам своје име.
- ВАЛЕРИЈА: Како волиш да се мазиш. Памтиш, је ли? Или си већ све заборавио? Да те подсетим?
- РАДЕ: Неукусна си.
- ВАЛЕРИЈА: Ох, он је мој утешитељ, знате? Прича је слатка, не тишти... Десо, наши момци су стидљиви! Било је то вече, је л' тако, кад се туга шетала... Може то и једноставније, али ја бих хтела вашим речником да оцртам ту изненадну срећу која ме је задесила. Нека кишица је ромињала, а ја сам... Видиш... Тома је тих дана китио звезде... Је л' тако, Раде? Дакле, гризла сам нокте иза завесе, а онда је бануо Раде. Никада није био тако ведар... Можда малкице снен... Онда је уз осмех... Све је то тачно, не морате да скривате... Онда је уз смешкање описао Томина надахнућа... Била је то нека Лела, видиш, нека успутна авантура, тако си рекао, зар не? Ох, то моје меко срце... Јесен, кише... А нама су туге тешке без мушког рамена. Љупко ми је обрисао сузе а ви знате како се у несташлуку све заборави... Тако сам сазнала да постоји утешитељски стил. Наш Раде није тако мутав као што се приказује...
- РАДЕ: *(Прилази сјољу)*
То је твој проблем. На мушкарцу је да тражи, разумеш? Што си дала?
- ВАЛЕРИЈА: Кажи, зар није шећер?
- БОРА: *(Појмуло)*
Доста!
- ВАЛЕРИЈА: Зашто? То су моји промашаји, видиш? А ти си Тому волео. Десо, узми моје минђуше, лепе су.
- ДЕСА: *(У шоку)*
Лепе су...
- ВАЛЕРИЈА: *(Бори)*
Сад си у паници, је л' тако? Не умеш да се снађеш... Пријатељство је за тебе, како да кажем, навика... Као зимница, то су твоје речи... Славио си сваки Томин успех! Трудио си се да нас убедиш... Зар не постоји сенка?
- МИЛАН: Шта је ту погрешно?
- ВАЛЕРИЈА: Ништа, глумче. Ако пратиш догађаје, све се на крају претвори у отимачину, је л' тако?

- МИЛАН: Ја сам редитељ, запамти!
- ВАЛЕРИЈА: Опрости! Нисам, како да кажем, довољно... довољно... Зар има неке разлике? Па сви смо ми глумци...
- ДЕСА: *(Грли је)*
Валерија, сунце моје... Знамо.... де... прибери се.
- ВАЛЕРИЈА: *(Грубо)*
Не бубетај ме! Боље изабери једног од ових јарчева, ако су још за употребу.
- ДЕСА: Не гледам ја кроз твоје наочаре...
- ВАЛЕРИЈА: Мала бештија, је ли?
(Хорвајћу и Рексу у уљу)
- НИКОЛА: *(Чиња њлакаји)*
Настави, та нам је тема на срцу. За разлику од другијг.
- ВАЛЕРИЈА: О, наш блистави ум... Прво перо у таме... Члан свих жиријам је л' тако? Томина десна рука... Уважени патриције... Умем и ја, слажеш се? Њишеш се на балкону док се брачни парови пресвлаче, куглаш се у џепу кад се клинке враћају из школе. А хтео би да си бесмртан, зар није тако?
- НИКОЛА: *(Смеши се)*
Трауме из детињства, Валика.
- ВАЛЕРИЈА: Свесна сам, нема стазе у блату... Нисам вас ја одабрала... Томе је предосетио све ово... ову трулеж... Нећу о томе... Је л' тако? Ово сам хтела... Мала, глупа прича... Габи и ја смо волеле вишње... Тако смо, кад смо биле мале, изашле у двориште, онако, за шетњу дотеране... Нешто нас је ухватило, видиш... Гутале смо их, говорим о вишњама, са коштицама... А хаљине беле... Бело је невиност, је л' да? Онда смо почеле да се гађамо...
(Смеје се)
Тако смо училе срећу... И батине, и то сам хтела... Мама је хаљине бациле... А ја од вас не могу да се оперем... Све је исто, а Томе нема.
- РЕКС: Митолошка обрада сцене удовице: ми му дођемо као свирепи злодуси... Ко зна, можда чак и индиректне убојице, то је тренд. И мама би тако рекла. Зашто да буде једноставно, кад је теби лековито да буде компликовано.
- РАДЕ: *(Ивану)*
И ти имаш кључ?

- ХОРВАТ: Имам...
- РАДЕ: Чуди ме да те не зову?
- ХОРВАТ: Иди, подсети их.
- ВАЛЕРИЈА: (*Крајак њајац*)
Зар не желите више да се играмо авети?
- РЕКС: Кога хоћеш да заплашиш?
- ВАЛЕРИЈА: Мацане, радије погледај моје ноге. Цакане су, кажи? Нису!
Више ти ништа не значе? Ти си мала злоћа, професорска... али то је... оно... систематика негде погубљена.
(*Свима*)
Зар је могуће да вам се није похвалио?
(*Рексу*)
Чему онда, ако је остала тајна?
- РЕКС: Грех се не откупљује, знаш? Кајање, зар данас?
- ВАЛЕРИЈА: Је л' да? А да га нису ти детаљчићи натерали...?
- РЕКС: Немој, много је наивно.
- ВАЛЕРИЈА: Па, да. Ја сам његова проститутка. Али тужна. Можда, као образован, чак и више, знаш да генијалци имају миљенике које муче. То знаш? Е, па, ти у такву књигу, то је моја претпоставка, ниси уписан, зашто онда листаш странице? Буди љубазан, Зоране, па ми као драгој пријатељици дозволи да унесем... а... извесне... видиш... корекције у твој роман.
(*Милану*)
Давно, тад смо се дружили, шетали... то није важно... Позвао нас је на вечеру... Ти си још био мали. И, наравно, уз обавезан покер и виски. Е, па тако, у време кад анђели разносе пошту, како то ви глумци говорите, придремало ми се... Хтела сам кревет, даљине, снове... Рекс, као најљубазнији, као домаћин имао је решење: собу своје маме која се лечила по српским бањама. Нема бојазни, видиш. Њишу се димњаци под месецом, Дунав под кејом шапуће... Ма, да ти не причам... Идила. Идила која се трагично завршила... А тај сусрет под дуњом, могу слободно да кажем, био је бљутав и кратко-трајан...
- НИКОЛА: Матори, ово ти није требало.
- РЕКС: (*Безбрижно. Атмосфера забавна*)
C'est la vie.

ВАЛЕРИЈА: *(Као романџично)*

А сад, најлепши цвет у мом споенару... Иван Хорват, витез, човече, помпезни витез... А под оклопом нежно срце које куца за Валерију. Примећујете: гордо чело, очи благе, нарочито кад сунце залази, руке, прсти Макијавелија, дух, то ће му се допасти... онако... Шопенхауера. Пре и после потопа једино биће које се може пожелети... Је л' да?

ХОРВАТ: То је мучно, Валика. Не просипај духовитост, молим. Рецимо да је то незгода... Свашта се десило да бисмо сада о томе разглабали... Чујеш... Ово није говорница...

БОРА: *(Укључи радио)*
Много солиш...

ВАЛЕРИЈА: Имам право. Ово је моја ноћ... Ви сте само мишеви, да знаш... Толики су заборављени, зашто не и Тома... Патим, не зезам се...

ХОРВАТ: О. К. Патња је шифра за сваки дан. А приче, не знам, требало би да су оне отварање... можда пре брисање... Много тога је остало... У свакој редакцији ти примерци живе... Мислим на самокритичаре... Ничу увек кад се главни уредник обара... Чини ми се да сам јасан? Твоја, да кажемо, исповест је... тако... потресна, али досадна, јер нам је позната... Опустите се, Валика, лешинари су... разумеш... близу.

ВАЛЕРИЈА: Отужан си... Мирис ти је отужан, као онај бљакасти цвет... да, зумбул. Твоја жена га употребљава, је ли? Некад је она често путовала. Претпостављам да је сада мало теже... то са интервјуима... Мање су шансе да намамиш девојку неког свог пријатеља у стан. Али не, баш сам проста... Видиш, ниси то био ти, је л' да? Био је то неки човечуљак излизане маште, ћелав и преливен злбом. Сад си фини... Стил силеције је спакован... али, морам да се сложим: био је мужевнији... Видиш ли, Раде?

РАДЕ: Што да не, блиски сте... А дроце треба услужити, такав је ред.

МИЛАН: Нема прорицања. И Питија, и Нострадамус, И Вава, сви су немоћни. Ви сте усавршили друштвену игру... Све је код вас "хај". Браво! Брависимо! То је режија... Валика, ја сам чабар у односу на твој таленат...

- ВАЛЕРИЈА: Лочи, бебице, али умерено.
(Израђући ка Николи)
Знате да је нај анегдота увек на крају.
- НИКОЛА: Погрешан заокрет, лутко. Заобиђи ме. Кривац је, по обичају, на другој страни. Твој недостатак је, Валерија, у томе што... што... не обраћаш пажњу на, мислим, колорит. Ситна сам ја риба... Акваријум се разбио... Треба дисати...
- БОРА: Кад би могао кости да нам оглођеш... Колико си ситан!
- ВАЛЕРИЈА: Тачно... Кола без коња... Ко ме то треба, је л'?
(Пољуби ја)
Опрости, Нићо...
(Плаче)
Није Тома... Сви смо ми мртви... Шта сад? Куда? Да храним голубове на пустим трговима? Неком ремцу да шаљем разгледнице из Немачке, или Канаде, њу више волим... Могла бих да се ошишам до главе, зар не? Да ставим минђушу у нос... Слабо. Истекло је из мене све... Нема више, види-шшшш... Сутра још мање... Бојим се... Бојим се... Бојим се...
- НИКОЛА: (Води је)
То је... Како да кажем, досадна вртешка. Само шкрипи...
(Служи их циџаретама)
Ови би могли да на пусте кућама, да не цркнемо.
- ВАЛЕРИЈА: (Милану)
Дај ми чашу воде, молим те...
(Наслони се на Николу)
Само да се саберем...
- ДЕСА: (Слејши. Шамара Никору)
Шта си имао са њом, говори! Шта си имао са њом...?
- НИКОЛА: (Неусјешно је одјурне)
Десо, откачи се...!
- ДЕСА: То је подло... Сулудо... Увлачиш ме у те твоје гнусне игре... Нећу да те погледам... Ти, храсту један... Види, на шта личиш...? Нећу да чујем, нећу! Разумеш...? Макар се трећи пут родила! Не дирај ме!
- НИКОЛА: (Бесно)
О, бог те материн, утрни свећу док те нисам разглавио!

- ДЕСА: Усуди се, 'ајде, усуди се само...! Пропалице, могу очи да ти ископам, све ја могу, и лице да ти изгребем, да ти откинем све што имаш, ако хоћеш да знаш! Свињо трубадурска! Све иза леђа! И њима то радиш! Ко зна зашто се Тома...
- НИКОЛА: *(Ошамари је. Деса се скљока)*
- СВИ: Нићо!
- НИКОЛА: *(Диге Десу)*
Устај! Доста је било, идеш горе...
- ДЕСА: *(Цвили)*
Шта се дешава, хоћу да знам шта се дешава?
- НИКОЛА: Стани мало... Пусту пару...
- ДЕСА: *(Док је Никола води)*
Глупи пању, не капираш да те волим...
- СВИ: *(Зуре. Машина из друџоџ аџељеа. Слушају)*
- РАДЕ: *(Њима, а џледа Хорваџа)*
Вама је то нормално? Мућните мало главом. Зашто се све ово дешава? Неко је ту нешто филовао, разумеш? Тако нам и треба кад заборављамо... увек заборављамо... Не може то, човече... Свако овде газдује, а ми ништа... Тома сам разбије флашу, легне на кревет, рокне се, баш у пупак... Хтело му се, разумеш? Сви имају кључеве, а нико нема појма... Кужни смо због таквих....
(Преџи џрсџом некоме)
Сад зорт... Мало касно...
- РЕКС: *(Прекине да џа слуша)*
Кога је имао?
- ХОРВАТ: *(Са мржњом)*
Он је из купуса. Дете из купуса...
- РАДЕ: *(Излази енерџично. Чује се шкриџа друџих враџа. Машина ућуџи)*
- ВАЛЕРИЈА: *(Оџрнуџа бундом. Шминка се)*
- МИЛАН: *(Одвлачи Рекса до зида. Ослушкују)*
- БОРА: *(Меша кокџел. Посџавља чаше. Сиџа кришом џрашак)*
- ХОРВАТ: *(Вади фойџоџрафије. Цеџа их)*
Нећу ваш колач.

ГЛАС

СПОЉА: Дођите сви овамо: Понесите ствари!

ВАЛЕРИЈА: И ја.

ГЛАС: Рекао сам сви!

БОРА: *(Први излази. Рекс и Хорваји пројушијају Валику. Никола силази, пријасује кошуљу. Поије зупљај вињака, засијане, заједа се у чашу)*

ДЕСА: Могу срк?

НИКОЛА: *(Даје јој чашу)*

ГЛАС: Излази, шта чекаш?!

III

Истии айџеље, шестй сайи касније. После йрејџреса рамови више нису на зиду. Све је исјреврџано. За сџолом: Рекс, Раде, Милан, Хорваји, иџрају рауб и једу седвиче. Бора везује омче и једе киселе красџавице из шџегле. Никола седи на клуџи: йише. Деса сјава на џалерији. Валерија у бунди наслоњена на зид. Бори:

ВАЛЕРИЈА: Емоџије су ми спласнуле, да знаш, давно... Чупава сам...
Немам повода... Једино што опахам то су тупаве очи пензионера... Како? Радим! Онако, усиљено... Тата је изгубљен, не контактира... Ни са мамом. Могла сам, можда, и да одем... Али Тома, све је личило на лоше... разумешшш на игру која се одвијала... Све је то без смисла. Мучна сцена на екрану... Морам... Само их најављујем, видиш... Нисам нимало погођена. Надала сам се да ће он... Нама се то догодило тако страшно.

(Покрије уши)

Тај жамор... Зашто су тако вулгарни?...

(Бори)

Не мешај се. Кад помислим да је неко од њих... и ти си у тој срамоти... Од почетка си знао... Чула сам кад је главни рекао, онај мали... Видео си га, онај са минђушом... Да ће се сам одати. Зар је могуће? Толика мржња... Зашто? Шта се дешава? Као да сам од паперја, ништа не осећам... Видиш, то је страшно... Боро, реци ми ко је!

БОРА: То им је последње... Завршили су... Јело је различито, а говна су иста...

ВАЛЕРИЈА: Неискусан си. Не љути се... Не мораш сваки пут... То твоје порекло... Ниси ми одговорио?

(Помилује џа)

Почео си да седиш... Значи, завршено је са пубертетом... Можда је Рекс? За њега се никад не зна... видиш... Увек су му вириле неке змије из очију... Разболећу се... Никада није волео дођоше. Сећаш се? На Рибациу га је лупио веслом...

БОРА: Нема дођоша! Ово је наше. И Сент Андреја, и Пешта, и Будим. Тамо су наше цркве.

ВАЛЕРИЈА: А овде су наша гробља.

- БОРА: Преселићемо их... Прескочи ме, леба ти! Ако ме нешто таба по глави то су паметне жене. Увек сте хтеле да сте Толстоји! Знам ја... Сад је готово... Није за сваког врућа погача! Џабе, селе... Нисте ви само ноћас поливали... Човече, то траје... Знам ја... Неко мора метлом то... Гвозденом метлом, ако хоћеш да знаш... Сад би ти да си анђелак...
- ВАЛЕРИЈА: Хоћу кући... Спава ми се и мука ми је...
- БОРА: И њима ће скоро да буде...
(*Руком вади красџавце из џеџле. Мљацка*)
- МИЛАН: Стално исте карте. Морам да пратим, разумеш, и да се платкам. Друштво је улетело у лову и само чупа.
- РЕКС: Је л' те неко сили?
- РАДЕ: Карту!
- СВИ: Пази њега.
- РЕКС: (*Дели*)
Странци су упропастили државу.
- РАДЕ: Рекао сам карту, тврд си на ушима.
- РЕКС: Опростите, господине...
(*Дели*)
Не осећам се добро. Све се заносим на леву страну.
(*Хорвајџу*)
Ти?
- ХОРВАТ: Како и не би'. Све.
- МИЛАН: (*Николи*)
И ти водиш записник?
- НИКОЛА: Зодијак. Пратим путеве звезда. Нас нема. Ми смо у космичкој јами.
- РАДЕ: Адут.
- ХОРВАТ: (*Рексу*)
Ко овде одиграва?
- МИЛАН: Онај кога сере карта.
- РЕКС: (*Радејџу*)
'Еј, остави то, то је моје... Ако смем да приметим.
- РАДЕ: Извини, превид.
- НИКОЛА: Зодијак. Пратим путеве звезда. Нас нема. Ми смо у космичкој јами.

- РАДЕ: Адут!
- ДЕСА: *(Појављује се њолуџола на сѡејеницама. Шѡи мује виолину. Као да је у ѡрансу. Реквијем. Праѡе је извесно време. На сѡаве коцкање у ѡишини. При крају монолоџа Бора сломије флашу. Одџледају џа ѡажљиво. Њихов ѡексѡ добија друџи значај)*
Боли? Потресени сте? Не, вама је то сумњиво. Мислите: клинка. Очи су јој у сисама... Журку сте смислили, можда, заједно? Можда онај који се најгласније смеје, није моје... да судим... присећам се... Неко од вас је Томислава... Можда сви? Зашто нас спречавају да одемо? Како са том мором да сачекујем јутра? Хаос... Чекам нови белег... И учим! Запамтите: учим!
- НИКОЛА: *(Аѡлаудира)*
- ХОРВАТ: *(Гледа у Бору)*
Ко овде одиграва?
- ДЕСА: *(Одлази)*
- МИЛАН: Онај кога сере карта.
- НИКОЛА: Није то једини превид.
- РАДЕ: То се односи на мене?
- РЕКС: *(Милану)*
Ти делиш, шта чекаш?
- МИЛАН: Сад ми је стварно зло. Мора да је од ових сендвича што су нам послали. Не могу... Није ми до тога...
- НИКОЛА: Дуксерице, пиштољи и гола дама пик. Како бисмо се иначе сетили Пушкина? Недостаје хлеб двокилаш, тузланска со и шунка... Нема разлога, мислим... Све је невино... Томина душа може да се опусти.
- РЕКС: Можда је то начин да не излудимо... Моја мама зна: и човек мора да има славину.
(Милану)
Хоћеш ли да делиш или не?
- РАДЕ: *(Николи)*
Бусаш се у груди... Ма немој... Пази да не поломиш које ребро... Тома, па Тома. Ти си чистунац, шокирао те је овакав крај! Пре месец дана си другачије певао... Надам се да су они узели то у обзир... Провидан си, разумеш?

- НИКОЛА: Мртви су главни кривци... То је данашњи хит. Могао би који пут и чарапе да промениш.
- РАДЕ: Биће ми задовољство кад рикнеш. Направићу краљевску гозбу.
- НИКОЛА: Не оскудеваш у новим детаљима. Човече! Неисцрпан си... Како је могуће да смо се уопште срели. Које си ти смеће! А ја сам се надао да ће тај цивилизовани код мени припасти... негде, у некој новој галаксији... Како само могу да имају поверења... Баш су пали ниско.
- РАДЕ: Инсинуираш?
- НИКОЛА: Боже? То је само рефлекс, урођени рефлекс.
- ХОРВАТ: Доста те приче.
- НИКОЛА: Ти би требало над тим да се замислиш, Ивице. Тебе то стварно може да кошта, човече... И то скупо. Постајемо случај. Некоме... На нас мислим... Некоме се Томина крв подвукла под нокте. Осећам да се оса помера... Мислим, Тома... Мотиви нису случајни... Претварамо га у кривца. Претварамо га сви заједно, мислим... Чак осуђујемо... онако, порезнички, без права на жалбу. Добро, опустите се комотно, нисмо обележени... Асмодеј, бог поноћног мира нас чува... Сем онога ко је ово замесио... Јер, мислим, да је неко од нас био кадија. Хтео сам да кажем да је и моја претпоставка учешће... На жалост, не само кад је Томина смрт у питању...
- ХОРВАТ: Опасне речи, чујеш? Као атависта улазиш у воде проказаних... Ипак, хвала ти...
(*Осталима*)
Морао сам да се огласим.
(*Гледа Радеића*)
Неко ме је иза ових зидова већ анатемисао...
- МИЛАН: Шта ово значи? Како да разумем овај гест?
- РАДЕ: Опет ме пертла зеза...
(*Милану*)
Ако врат штрчи, сломи се у првом тунелу, разумеш? Чиста физика. Где да нађем петрлу?
- РЕКС: (*Хорвајћу*)
Мораћу да одремам! Наллегао ми сан на очи, па то ти је... Сумње у лудило су неограничени, мама би нам то предо-

чила... Тешка инфериорност, тако би могло да се назове наше безззање. Томи смо свашта приписивали. Зато се... та оптужзба јаља. Размислите: подавали смо се илузијама. Сада је свршен чин... Зато смо... тешко је сада наћи праву реч. Наша одбрана... То... Наша одбрана је накалемљена. То није самоодбрана јер смо се предали... Ипак ћу да прилегнем... Тома је нашао излаз, више се не мучим око тога... У ствари, сад се зезамо, је л'? Хоћемо злочинца, тако је ефектније?!

БОРА: Јебиветри! Само лапрдате! Ко сте ви? Шта то смрди? Каква је то буђ? Очишћење... Земљи је потребно да дише... Да се осветле иконе. Тома ово... Тома оно... Треба да шенимо... Знам ја, Хорват би се увредио. Пред сваким да ходамо на прстима... Онај поп из Будисаве више је учинио за овај народ од свих вас. И од Томе. Нарочито од Томе... Заборављате како нас је пљувао из Париза... Држао лекције... Знам ја...
(Заијежне омчу која му је у руци)

МИЛАН: *(После паузе баци карће)*

РАДЕ: Нећемо више?

МИЛАН: *(Одриче главом. Прилази Рексу који лежи на клући)*
Могу ли?

РЕКС: *(Помера се)*
Изволи?

МИЛАН: Имам једну молбу...

РЕКС: Је л'? Нешто није у реду. Ако могу... Важи...

МИЛАН: Није ни место ни време, али... интересује ме... професока... Млада је... Ето, то је...

РЕКС: Који предмет?

МИЛАН: Тек је дипломирала... Енглески под "а"....

РЕКС: Зависи...

МИЛАН: Из Беочина је. Бугарски. Чуо си, сто посто... Милена Бугарски, запамти...

РЕКС: Кад мало легне, је л'?

РАДЕ: *(Николи)*

Мисли шта хоћеш, ја се увек држим по страни, разумеш?

НИКОЛА: Па?

- РАДЕ: Мали ровари, разумеш? Тако кола прича... Ко зна? Није наиван... Само опрезно, тудом.
- ХОРВАТ: Опет уврћеш?
- РАДЕ: Нешто си ми познат? Која наивчина... А, новинар? Данас...!
- ХОРВАТ: Само пишем... За то сам плаћен, чујеш?
- РАДЕ: Ко те плаћа?... Да чујемо, ко те плаћа?
- ХОРВАТ: Онај коме сам потребан...
- РАДЕ: О... о... о... Пази да ти због језика табане не прогоре!
- НИКОЛА: Човек прати културу... Мислим, био би ред... Не растурај га без везе...
- РАДЕ: Аха! Култура у рукама непријатеља... Капираш? А сад да те нешто приупитам: кад забодеш циркл, шта добијаш? Круг... Ту сам те чекао... Круг. Али ти ниси јахач без седла. Ти се само фолираш, разумеш... ми смо овде за тебе параван... Немој... немој... сад је "као" Иван угрожен. Немој мене, Сви сте ви иста мућка! Новинари!... Ко да више... Можда вас је Тома провалио, можда је ту зец?
- ХОРВАТ: *(Седне као њрујац. Милану)*
Донеси ми чашу воде, молим те... врти ми се у глави, чујеш!
Није ми до приче...
(Радећу)
Само да се саберем... Ово... Ти си мрва, чујеш? Моментално осiona... А овај град има историју...
(Милану)
Хвала. Тома је такође део гомиле... Можда и сандучић за писма, чујеш? А ти си ту класа...
- НИКОЛА: Нежно, Иване... Срча је под тепихом...
- РАДЕ: Баш ми се следило срце, Никола... То је... Можда бих и ја требало да искравим да бих био по нечијем укусу? Није важно шта се догађа... Нека нас и слатка курвица срозава, нека тргља бајке, разумеш... Важно је да постоје умници који нас игноришу... Чекају кривину да застраше... Нека Раде одује дуг који не дугује...
- ДЕСА: *(Силази оџрнућа њебешом. Исход је зoла. Даје знак Милану да њозове Николу)*

- МИЛАН: *(Николи)*
Имаш посету...
- РЕКС: *(Придиже се)*
Боље среди ту малу...
- РАДЕ: *(Цери се)*
Живиш у нади...
- НИКОЛА: Је л'? Па да знам коме треба да се обратим ако ми затреба помоћ.
- ДЕСА: *(Не чује их)*
Бојим се...
- НИКОЛА: *(Узме флашу. Оде за Десом)*
- РАДЕ: *(После паузе. Цинично)*
Да је Тома жив не би јој опростио, разумеш? То би било весело, је л' да?
- МИЛАН: У односу на вас мало знам, али... Прича је још из оних времена... Град је живео од њих. То је био растур... Знам за Лелицу, Витину сестру... Вита... онај што се вратио без ноге... О... о... о. Због њега Тома једно време није смео да сиђе са Ђаве. Па Беба... Секла је вене, то је... Какав скандал? Човече, какав скандал кад је њеној кеви послао гаћице са иницијалима...
- РАДЕ: Немој Илку да оманеш...
- МИЛАН: Слатка, мала трудница... Човече... Све је то убележено, овде...
(Прсти у чело)
- РАДЕ: Штета што је после другог скока остала краћа.
- МИЛАН: Жана, па Дара Нијагара, да не набрајам... Најслађе за крај... Не мислим на Валику... Оно... Са Војкановом тетком... Мене то растура сваки пут...
- ХОРВАТ: *(Рексу)*
Ти се баш не осећаш добро... Да јавимо оним типовима?
- РЕКС: Већ ми је боље...
(Налакџи се)
Мали није сисанче, је л' да? Слушај га само.

- МИЛАН: *(Покушава да анимира и Бору. Овај окачи омчу на куку)*
 Чувена слика: месечина... Три витеза преферанса крећу на турнир... Договор је... рецимо... За девет сати. Тома, наравно, стиже први... Да направи штос упадне кроз прозор... Кад тамо: магла... Магла из купатила. То је... да рикнеш... По Војкану: то је била "тета" из Бечеја... А тета нема ни две банке... Промоли Тома нос, а оно да рикнеш... Лом... Знаш шта је? Пуни... Сифони... Ма... 'еј, да не набрајам... То је! Свуче се на брзака, па под перину. Кад се тетица увукла имала је шта да осети... Таман кренула поезија, кад: Војкан... и не знам ко је био трећи? Лепи Тома, у гаћама, па дум кроз прозор... Целу ноћ га је Војкан вијао... А Казанова није мутав... Досети се, па поново куцне... Тетица се сажали... А Војкан до зоре пред његовим атељеом... Као кусур навуче још и упалу плућа...
- РАДЕ: *(Зацени се)*
- БОРА: *(Окачи дружу омчу. Гледа Милана)*
- РЕКС: *(Седне. Љућииио)*
 Знаш, то су фарбице... Не би требало... Ти си наш! Овде су Дунђерски некад коњима у биртије упадали... Нека њима то буде занимација... Не би требало, је л'? То је само циркус. Имамо ми и боље... И Јашу Игњатовића, и Косту Трифковића, и Црњанског, и Пупина... Нисмо ми из истог шора... Млад си... требало би да чуваш, оно што је наше... А ти? Спрдњу тераш... Њима угађаш... Па, због њих се све ово и дешава... Тома, био, прошао и нема га... Ни штене нема за ким да завија... Је л'?
- ДЕСА: *(Усљахирено)*
 Нићо, Нићо! Немој сад. Молим те...
- ХОРВАТ: *(Муне Рекса. Покаже на галерију)*
- СВИ: *(Слушају)*
- НИКОЛА: Смрт је евокација живота... Ово је јединствен час да се осети трајање...
- РАДЕ: Опа!
- ХОРВАТ: То је тај нови свет?
- ДЕСА: *(Шкрија)*
 Све се чује... Молим те...

- НИКОЛА: Не бојиш се пакла?
- ДЕСА: Пусту ми руке...
(Риџмика)
- НИКОЛА: Кажу да се не бојиш пакла!
- МИЛАН: Друштво, Декамерон није још написан.
- РАДЕ: (Гласно)
Само напред, Нићо! Ми смо уз тебе!
- СВИ: (Смеју се њросџачки)
- РЕКС: (Поџијуно клоне. На џалерији мир. Хорваџи наслони џлаву на сџо. Раде до лавора. Изручи бокал воде за враџи. Седне на џод. Милан ка сџеџеницама. Љуља се. Хваџа се за џелендер)
- ВАЛЕРИЈА: (Немоћна. Бори)
Шта то радиш?
- БОРА: Мора да се крене од голих зидова. Да загосподаре наше фреске. Знам ја како се остварују визије... Ово је само почетак...
(Качи следећу омчу)
Не, нећу да зидам гробницу краља Маузола Каријеског... Ти си испала из хунског седла, не разумеш... Ово је време очишћења. Знаш... Доста је било... Сви они канде... То. Хоџају по очима светлог Стефана.
- ВАЛЕРИЈА: (Покушава да се џридиџне)
Као да те први пут видим. Боро... Боро... То нису фреске... То су твоји пријатељи... Нико нема ништа против... Сликај... Али не овако... Шта се са тобом догађа? Шта намераваш? Ти измишљаш... Видиш, сећање на Тому и уопште, не можеш да избришеш... Изиграваш пајаца, не разумем?
- БОРА: Хоћеш ли да одсечем перчин, да на њега окачим глогову кашику? Знам ја мало више...
(Мљацка)
А краставце волим. Сви су изигравали фараоне... И Тома, кмежава стрина... Од волова је правио мит... Дроље... Окружен дрољама... О, то је поезија... А земља? Тешка, преврнута... Само обична штала без коња... Важно је да си ти била светица...
(Подсмехује се)
- ВАЛЕРИЈА: Плашиш ме...
- БОРА: Хоћеш теглицу за сузе...?

- ВАЛЕРИЈА: *(Довикује)*
Никола! Никола! Десо...!
- БОРА: Лебде... Ускоро ће постати свеци на мојим фрескама...
- ВАЛЕРИЈА: Ти си се скроз откачио... Да ниси и Тому?
- БОРА: Видиш, нисам ја... Ти си! Мајсторисала си иза леђа... Намештала си рибу прдоњама. Сад кукаш! Сад би да се... да се измигољиш... да се извучеш из чопора... Касно, овцо! Нема начина да се одужиш...
(Качи нову омчу)
Видиш... Ово је нови ореол... Знам ја...
- ВАЛЕРИЈА: Ти... Хоћеш поново да ме очараш... Видиш, погодила сам! Мислиш да опет сачекамо пролеће крај оног пања на Дунаву? Видиш, прозрела сам те... Доста си се играо!
- БОРА: Кењај!
- ВАЛЕРИЈА: Каква реч? Видиш, ако сам била ћурка на тезги то... више се не понавља... Стани! Знам да блефираш! Не знам шта си нам смутио, али знам да блефираш! Само да те питам: зашто... зашто си ме онда оставио са њим у атељеу? То је била трговина? Видиш како све изађе?
(Покушава да усїане)
Пусти ме да одем...
- БОРА: Шармираш ме? Сад видиш како изгледа кад се губи...
(Одлази Радеју)
Вера мора да се врати!
(Сїавља му омчу око враїа. Зайим осїалима)
И част. Знам ја како се то ради!
(Вуче их)
Прво се корен очисти... од буђи. Нема уступака... Овде доле... мислим, ту се плаћа...
(Пљесне Радеја по образу)
Ти ћеш бити добар светац!
(Хорваїу)
А тебе... Тебе ћемо вратити твојима... Тамо, да ти се диви Европа...
(Рексу кога вуче)
Ти ћеш постати нови апостол. кад се вратиш... Знам ја... Да проповедаш о светим књигама... О манастирима... О чуду које се дешава... О народу који се враћа пастиру...

ВАЛЕРИЈА: *(Плаче)*

Сад ми је јасно... Тако изгледа Бог изблиза...

(Сруши се)

БОРА: *(Несћјаје свейло)*

Гледао сам како нас мотате у вруће брашно... Како ширите мемлу... Још док сте у утроби били... продавали сте се... и себе и нас... Черечили сте неке загометке, као то су јабуке... То се нуди невинима... И очи које сте копали. Ви... Телеса без историје... Свега сте се одрекли... И мајке... И Бога... Мутили сте нам крв изопачењима... Овај простор, ова небеса, морају да се подсети ко смо ми? Чије су реке, рибе, имена... Светог Саву сте спалили... Хтели сте да будете Угри, Швабе... Сва та говна... Заборавили сте колико су нам дедови плаћали об-лаке... Сестре сте мували, парадирали... А крвави божури? Ништа. Кома они да остану?

(Плаво свейло. Силуеће обењених. Бора намиче себи омчу. Валерија гамиже ка излазу. Деса на сћейеницама. Њише се)

Сада је право време... Из ломаче да се појавимо нови, силни... Одавде ће кренути свет... Ту, на костима, зида се цивилизација... А из фресака ће, уместо суза, орлови да полете...

МРАК